

תוכן עניינים

3.....	מבוא
4.....	מהותם של דיני הסדרי נושים
5.....	היחס לבעלי המניות במסגרת ההסדר
6.....	עיקרון השוויון ועיקרון השוואה לפירוק
8.....	הדין הראוי
10.....	סיכום
11.....	רשימה ביבליוגרפית

מבוא

דיני הסדרי נושים הינם חלק מדיני חדלות הפירעון. הסדרי נושים מתקיימים כאשר החברה מצויה בחדלות פירעון, ואיננה יכולה לפרוע את חובותיה לנושיה. לרוב, כאשר עולה טענה לחדלות פירעון כנגד חברה, ובטרם ייתן בית המשפט צו פירוק, יינתן צו להקפאת הליכים לתקופה שאינה עולה על התקופה הקבועה בחוק, ובפרק הזמן האמור ימונה נאמן בהקפאת הליכים שתפקידו לבחון אפשרויות להבראת החברה.

המחוקק ובתי המשפט הכירו בחיוניות שבהבראת החברה, הן לחברה ולעובדיה, שאינם נאלצים לעזוב את מקור פרנסתם הטובע, והן לנושים אשר יוכלו להמשיך את התקשורתיהם עם החברה לאחר שתבריא. בעקבות כך עיגן המחוקק את דיני הבראת חברות והסדרי נושים בחוק.

דיני הסדרי נושים, כפי שבאים לידי ביטוי בפסיקות בתי המשפט, מעניקים לצדדים להסדר שיקול דעת נרחב מאוד לעצב את ההסדר כפי שהם רואים לנכון. המחוקק קובע תנאים פרוצדוראליים לאישור ההסדר, ובמסגרת כך קובע את אופן סווג אספות הנושים ואת הרוב הדרוש לאישור ההסדר במסגרת האספות, אך איננו קובע כללים לבחינת תוכנו הכלכלי של ההסדר. אף בתי המשפט אימצו גישה זו, ואינם נוטים להתערב בתוכנו הכלכלי של ההסדר, למעט במקרים בהם עלולים להיפגע אינטרסים ציבוריים חיוניים.

בין היתר, הכירו בתי המשפט באפשרות של הצדדים להסדר להעניק תשלום במסגרת ההסדר לבעלי מניות בחברה. הענקה שכזו עלולה להתבצע למשל בשל החיוניות שבהמשך תפקודם של בעלי המניות להבראת החברה, וככלל נקבע כי הענקה כאמור מהווה חלק מהתוכן הכלכלי המסור לצדדים לאחר שישקלו את ההצעה המיטיבה איתם ביותר.

יחד עם זאת, ייתכנו מקרים בהם בעלי מניות הינם גם נושים של החבר בגין הלוואת בעלים שהעמידו לחברה. במקרה בו מוצע בהסדר נושים להעניק תשלום לבעלי מניות, וכאשר אחד מבעלי מניות הינו בנוסף נושה של החברה, הוא עלול להשתייך ליותר מאספת נושים אחת. מצב ייחודי שכזה עלול לעורר שאלות של ניגוד עניינים, שעליהן נעמוד, ומצריך את בחינת העקרונות המנחים בדיני הסדרי נושים, כעקרון השוויון בין הנושים ועיקרון השוואה לפירוק.

במסגרת המאמר נבקש לבחון האם קיימת הצדקה לחריגה מהעקרונות כאמור במסגרת ההסדר הייחודי. בראשית המאמר, נסקור בקצרה את מהותם של דיני חדלות הפירעון ואת אופן סווג אספות הנושים. במסגרת כך נבחן את האפשרות להעניק תשלום לבעלי מניות במסגרת ההסדר, ואת הצורך בקיומה של אסיפת בעלי מניות לאישור ההסדר. בהמשך, נבחן את העקרונות כאמור המנחים את בתי המשפט בהסדרי נושים, ונראה מהם ההצדקות הקיימות לחריגה מעקרונות אלו. לסיום, נבקש להציע את עמדתנו שתבסס על דיוננו, ועל עיקרון תום הלב המלווה את דיני הסדרי הנושים.

מהותם של דיני הסדרי נושים

במסגרת תיקון לחוק החברות, תשנ"ט – 1999 (להלן: "חוק החברות" ו/או "החוק"), עיגן המחוקק את דיני הבראת חברה והסדרי נושים¹. דיני הסדרי הנושים חלים כאשר חברה מצויה בהליכי חדלות פירעון, וכוללים הוראות נורמטיביות הנוגעות לכלל הגורמים המעורבים: החברה, בעלי מניותיה, הנושים, בעלי התפקיד ובית המשפט.

מהותם של דיני חדלות הפירעון נתונה למחלוקת. מצד אחד, קיימת גישה לפיה דיני חדלות הפירעון נועדו על מנת לשרת מטרה כלכלית בלבד, היינו, להשיא את הכספים המצויים בקופת הכינוס לטובת הנושים. מהצד השני, קיימת גישה לפיה בין יתר מטרותיהם של דיני חדלות הפירעון, קיימת גם התכלית החברתית, היינו, לדאוג לחברה ולעובדיה ולכל מי שעלול להיפגע באופן אישי מפירוקה של החברה². ההבדלים בין גישות אלו עלולים להשפיע על האינטרסים אותם רשאי בית המשפט לשקול בבואו לאשר הסדר נושים או לדחות אותו³.

בניגוד לאמור בדבר שיקול הדעת של בית המשפט, הגישה הרווחת הינה כי בית המשפט אינו מוסמך להתערב בשיקול הדעת הכלכלי של הצדדים להסדר. בהתאם לחוק, בית המשפט אמנם רשאי וצריך להתערב כאשר קיימת חריגה מהוראות פרוצדוראליות הנוגעות לאופן אישור ההסדר, אך עיצוב תנאי ההסדר מסור באופן בלעדי לנושים לאחר ששקלו את מכלול השיקולים הכלכליים⁴.

בהתאם לסעיף 350(ט) לחוק, בית המשפט נדרש לאשר הסדר נושים במידה והושג על ידי רוב ידיים ורוב ערך באספות הנושים. הרוב הדרוש מורכב מ-3 תנאים מצטברים: א. רוב של מעל 50% מהנושים המשתתפים בהצבעה. ב. בידי הנושים שהצביעו בעד אישור ההסדר יש ערך של 75% ממצבת הנשיה. ג. קיים רוב ידיים ורוב ערך בכל אחת מאספות הנושים לפי סוגיהם.

במרבית המקרים, נהוג לחלק את סוגי הנושים ל-4 קבוצות: א. נושים מובטחים. ב. נושים בדין קדימה. ג. נושים רגילים. ד. נושים בעלי ערבות אישית⁵. יחד עם זאת, נקבע לא אחת בפסיקה כי ניתן לחלק את הנושים למספר רב יותר של קבוצות, במידה וקיימת קבוצה שלגביה קיים אינטרס ייחודי בהסדר המתגבש⁶. אמנם ביהמ"ש עמד על כך שסיווג למספר רב של אספות עלול להקשות על אישור ההסדר, שכן כל אסיפת סוג יכולה להכשיל את ההסדר כולו, אך מעיון בפסיקה ניכר כי בית המשפט נוטה לאשר למשל סוג נושים בעלי שעבוד צף בנפרד מהנושים המובטחים⁷. או למשל סיווג נושים שהם בעלי אג"ח קצרות טווח בנפרד מהנושים בעלי אג"ח ארוכות טווח⁸, וכדומה. נראה כי הגישה המלווה את בתי המשפט בהקשר זה, הינה לא לקבוע מסמרות בשאלת סיווג הנושים, ולהותיר את ההכרעה בכל מקרה לגופו בהתחשב בנסיבותיו הספציפיות של המקרה.

¹ יודגש, כי העקרונות המנחים בדיני הסדרי נושים, שעליהם נעמוד להלן, הוכרו בפסיקה עוד בטרם תיקון החוק, לאחר שבתי המשפט החלו את דיני הפירוק אף על הסדרי נושים. ראה: י' פויזנר ו- ר' בן ישי "חקיקה שיפוטית בדיני חדלות פירעון" משפט ועסקים יג (2010). 61.

² ראה: ע' קמחי "דיני חדלות פירעון – מגישה חברתית לגישה כלכלית" עיוני משפט לו, 2013. 417.

³ ראה למשל: פר"ק 14-02-14554 הסתדרות מדיצינית הדסה (חל"צ) בהקפאת הליכים נ' Hadassah Women's Organization of America Inc (פורסם בנבו, 22.05.14). 14. בפס"ד זה, שעסק בבקשת פירוק כנגד בית החולים הדסה, העניק ביהמ"ש משקל רב לאינטרס הציבורי שבהותרת השירותים הרפואיים על ידי ביה"ח.

⁴ ראה: פר"ק 09-1585 אלרן (ד.ד.) השקעות בע"מ נ' הבורסה לניירות ערך (פורסם בנבו, 1.8.10). 20.

⁵ חלוקה זו מבוססת על ההיררכיה הקיימת בין הנושים. ראה סעיפים 20(ב) ו-78 לפקודת פשיטת הרגל [נוסח חדש], תש"ם – 1980. (להלן: "פקודת פשיטת הרגל"). דינים אלו חלים אף על פירוק חברה, ראה להלן עמ' 6.

⁶ ראה סעיף 350(א1) לחוק. וראה גם: ד' האן דיני חדלות פירעון (2009). וכן: ה' בר מור "זכויות או אינטרסים (בעקבות הצעה לתיקון חוק החברות (תיקון מס' 17) הבראת חברות)" תאגידים ח(3) 2011.

⁷ ע"א 9555/02 זידאן נ' ברית פיקוח לקואופרציה החקלאית העובדת בע"מ, (פורסם בנבו, 01.09.04). 538.

⁸ פר"ק 09-11-10344 אפריקה ישראל להשקעות בע"מ נ' הרמטיק נאמנות, (פורסם בנבו, 21.12.09).